

УДК 811.161.2'282.2
DOI 10.32999/ksu2663-2691/2019-77-2

В. Дворянкін

кандидат філологічних наук,
доцент,
доцент кафедри української
філології
Маріупольського державного
університету

С. Коломієць

магістрант
Маріупольського державного
університетуДО ПИТАННЯ ПРО МЕНТАЛЬНО-ЦІННІСНУ СТРУКТУРУ
В МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ СУЧАСНОГО ДІАЛЕКТНОСІЯ

Постановка проблеми. Останнім часом особливої актуальності набуває лінгвоперсонологічний напрям у галузі студіювання мови. Значне зацікавлення науковців викликає конкретна діалектна мовна особистість, зокрема її ідіолект, який, безсумнівно, найкраще відбито в говірковому тексті. Дослідження порушеної проблеми дає змогу висвітлити не тільки специфіку мовлення діалектоносія на різних рівнях (фонетичному, морфологічному, синтаксичному, лексичному), а й пізнати мовну картину світу говіркової мовної особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Індивідуальне мовлення діалектоносія стало об'єктом наукових спостережень українських і російських учених (праці Л. Гингазової [2], Н. Глібчук [1], І. Демчик [3], Н. Зубової [4], К. Іванцової [5; 6], В. Лютикової [7], Є. Прокоф'євої [8], Є. Санченко [9] та ін.). Зазначену проблему у вітчизняній лінгвістиці розв'язують на говірковому матеріалі, зібраному в різних ареалах українського діалектного простору. На сьогодні вкрай необхідним є вивчення мовного портрета сучасного діалектоносія на базі українських новожитніх (гетерогенних за походженням) східностепових говірок.

У запропонованій розвідці послуговуємося поняттям ментально-ціннісної структури в мовній картині світу діалектної мовної особистості, яке було введено до наукового обігу російською дослідницею Є. Прокоф'євою [8, с. 5].

Постановка мети. Мета статті – опис особливостей ментально-ціннісної структури в мовній картині світу конкретної мовної особистості.

Джерелом дослідження стала віртуальна фонотека мовлення українськомовної циганки Таган Лілії Миколаївни, 1970 року народження, освіта – 5 класів. Діалектні тексти зафіксовано впродовж 2017–2018 років у селі Покровське Мангуського району Донецької області, де інформатор (виходець із Середньої Наддніпрянщини) мешкає близько тридцяти років.

Виклад основного матеріалу. Підкреслимо, що особистість Л. Таган формувалася на базі двох культур – циганської та української, що, природно, позначилося на її світогляді. Ментально-ціннісна структура в мовній картині світу названого діалектоносія містить такі складники: Я – ДІМ – СІМ'Я – БОГ.

Зупинимось на специфіці окремих компонентів досліджуваної структури на базі зібраних зв'язних текстів, зокрема, візьмемо до уваги їх фрагменти.

Аналізуючи мовлення інформанта, спостерігаємо неодноразове вживання особового займенника *ми* у двох відмінкових формах. Цей факт свідчить про те, що у свідомості інформанта превалює колективна основа, яка є повністю логічною (по-перше, мовлянин зазнав впливу циганської культури, представники якої сприймають себе як велику сім'ю; по-друге, як зазначає сама Л. Таган, вона народилася в сільській місцевості, а сільський менталітет певною мірою формує саме колективну свідомість): ну / у́с'ак'і йес'т' // са¹лати там // са¹лат / у́х у нас не¹маіе // у нас жар'ат' / зап'і¹кайт' // кот'л'ети |д'елайут' подо¹машик'і / |т'іко не¹ та¹к'і / йак прода¹йуц':а у́ мага¹з'ін'і / у́ нас кон¹верт'іками от / |ет'і / коше¹л'очк'і у́с'ак'і // ну це |тоже у́же не¹модно / у́же од'ійш'ло // ш':ас нач'і¹найец':а |нав'іт' у́же / |ет'і / йак у́ ресто¹ран'і / о¹т.уда у́же по Инте¹р¹нету го¹тоу¹л'ат' / бор'ш': йес'т' / бор'ш': не |каждий з'варе / так йак *ми* // а са¹лати у нас п¹росто поми¹дор / ог'і¹рок |р'іжут' / а та¹ке не пон'і¹маіем / на |каждий ден' по¹жалуста / |можна / а так н'і // на |з'іму *ми* за¹катуваіем / йак і о¹гурчки й поми¹дорчки / і са¹лат'іки / о¹це у́с'о / да / це у́се йес'т' / а у́же йес'і йа¹кис' н'разник / то там долже¹но бут' у́с'о |са¹ме |луч'е на сто¹л'і.

Самоідентифікацію інформанта репрезентовано й у протиставленні *свої* – *чужі*, що відбито й на мовній особистості: ш':ас ска¹жу // к'іше¹н'оуц'і раз / та¹тари два / к¹рими // не к¹римс'к'і / а к¹рими // к¹рими / во¹ни |нос'ат' |д'л'ін:у // н'іл'з'а / шоб но¹га бу¹ла вигл'а¹дат' // ну / |ножка не¹ вигл'а¹даіе / не¹ ру¹ка / од'н'і |пал'чики і голо¹ва долже¹на // дво¹ма пла¹точками о¹так зак¹рита // о¹це плат'ком во¹ни цим / у́ |чому запи¹найуц':а / |ето за¹мужн'аіа |женич'іна // |йес'і о¹дин пла¹точ'ок / і |де моло¹да // во¹на мо¹лод'ін'ка / го¹д'іу¹ в'іс'ім'нац'ат' / |двац'ат' / а на н'ій по¹у¹йазаний пла¹точок у́же о¹дин // |ето о¹на у́же зас¹ватана // у́же уі¹ уі¹ т¹рогат' н'і |з'а / бо н'іх¹то ж // а коли |вийде |зам'іж / |йій над'і¹вайец':а о¹дин пла¹точ'ок // за¹м'іт' / йак во¹ни |ход'ат' // і два / два пла¹точ'к'і // во¹ни н'і |коли не у́д'і¹вайуц':а / у них не¹маіе |пал'т'іу¹ / |шуб'іу¹ / |курточки // у них |можут' |бути / |кофта та¹ка / н'і |с'еу¹ / |кофта от |в'азана // у них от шарф доро¹гий на¹д'іу¹ / у́с'о // ну / бол'шинст'во

і са¹пожки ўд¹івайут¹ / но це з¹імоу // ну так / як во¹ни у ш¹л'опках // за¹ц'іле л'іто йа не по¹бачила / шоб у них там тухол¹ / босо¹ножок / ш¹л'опки // а хто там баче йіх п'ід плат¹:ам / ў ч'ом о¹на у¹бута / і п'іш¹ла со¹б'і // к'іше¹н'оуц'і / во¹ни ўд¹івайуц':а хара¹шо ўс'о // ну / т'іко без¹лаберно / хож¹д'ен'іе о¹це // хо¹роша в'еш¹ на йі'йі / а во¹на і¹де / і во¹на йіі не да¹іе / шо во¹на // не йі'йі // о¹д'іта кра¹с'іво / доро¹г'і в'еш¹:і / а во¹ни о¹так / роз¹штан'і / наче¹ гайки не поп'ідк'рчужан'і // во. Як бачимо, коли Л. Таган розповідає про інші етнічні групи циган (к'іше¹н'оуц'і, та¹тари, к'рими), то в її мовленні активно функціонує особовий займенник **во¹ни** в різних відмінкових формах. Це сигналізує про те, що мовлянин ідентифікує себе не з усіма циганами взагалі, а тільки з українськими.

Далі протиставлення посилюється шляхом уживання інформантом відмінкових форм займенника **ми**: а у нас і¹де по¹ценам // іе ха¹роше // **ми** л'убим ха¹роше над'іват' / і норки над'іват' / і ш¹:е шос' // ну / у нас над'івайеуц':а / можна над'іват' ко¹ротке // от коли б'іа в ота¹ком плат'і си¹діла при¹мам'і / нап¹р'ім'ер / і іл'і би ку¹да-то п'іш¹ла ш¹:е го¹д'іу¹ дес'ат' на¹зад // ўже йа ўс'іс'і да¹отак // отак д¹іла // ш¹:ас у¹же ўд'івай хот' / шо хоч'еш / хот' шта¹ни ўд'ін' і і¹ди. Поданий текст дає підстави стверджувати, що в родині інформанта слідували за зовнішнім виглядом, виховували скромність (дівчатам не можна було носити короткі спідниці (зокрема й по коліно), штани).

Самоідентифікація інформанта як представника певної етнічної групи циган здійснюється й на мовному рівні: і може // но іето пон'імайеш // у них од'н'і можуть / но о¹ни не ўжи¹вайуц':а / пото¹му шо **наш'і ци¹гани** / **укра¹йінс'к'і ци¹гани** / да // во¹ни д'уже ба¹гато отл'і чайуц':а от к'іше¹н'оу / к'рими'у // во¹ни розго¹вар'уіут' / ч'отко по сво¹йій наційі // і т'і к'іше¹н'оуц'і і ц'і'ч'отко / ал'е не пой¹меш налас¹кали те¹бе / іл'і пос¹лали // не з¹найу / шо во¹ни ска¹зали // і то¹д'і под'іч'айеуц':а у них не ўжи¹вайуц':а / шо во¹ни не пон'імайут' друг'о¹ друга // йім т'іко со сво¹йіми // **наш'і** не на¹д'інут' платок на¹ голову // за¹ч'ем во¹но / в'ін н'ужен?

Поняття «дім» та «сім'я» посідають важливе місце в ментально-ціннісній системі Л. Таган. Як відомо, поняття «дім» асоціюється з добробутом, стабільністю, а особливо із сімейним загишком.

Мовець пов'язує поняття «дім» із великою родиною: у нас ва¹б'ш:ето с'ім'іа була бал'шайа / три¹нац'ат' нас ў с'ім'іі і п¹л'ус ч'е¹тирнацятий син / п¹л'ус ма¹миной сест¹ри дочки / ч'е¹тирнацат' / п'ат¹нацат' / і / ну / ма¹мина дочка / ма¹ми се¹ст¹ри. Зауважимо, що цигани й нині дотримуються традиції мати великі сім'ї та зберігають близькі стосунки між родичами.

Дійсно, поняття «дім» у свідомості Л. Таган пов'язане з добробутом. Не випадково засвідчено такий коментар: і ран'ше да / л'у¹били / це за¹ма¹сто ма¹шини було / як ш¹:ас ма¹шина / а то¹д'і ў ци¹ган ко¹н'ака / кон'і були / ш¹:ас іш¹:е ста¹р'і ци¹гани ос¹талис'а / дер¹жуют' ш¹:е тра¹д'іційу / і йес'т' іш¹:е й кон'і / ійз'д'ат' / ійз'ди-ли / йа по¹м'у ш¹:е о¹то б'р'ічка / б'р'ічка це у па¹пи там / на б'р'ічк'і ко¹н'ака там / в'ін ійз'диу / а то йа була ма¹ла / коли ме¹н'і була та¹ка б'р'ічка / от // там от ў кол'хоз'і у нас йес'т' / о¹ни там / о¹дин ма¹шини дер¹же / а д'ругий ко¹ней / от // і ійз'дили / соби¹руц':а / пос'ідають / по¹йіхали / пи¹ка попи¹ли / прий'іж':айут' на¹зад / ну це **наш'і** ма¹ма моло¹д'і / може / ме¹не не¹ було / може / ма¹ла ш¹:е була / а так було / да // і ко¹рови були / і с'вин'і були / ха¹з'айство содер'іжали / саме б'іл'ше ха¹з'айство було.

Для інформанта сім'я – це підтримка й допомога: ма¹мина дочка / ма¹ми се¹ст¹ри // ран'ше н'із'а і било / шоб ід'евочка ро¹дилас' / а нада мал'чика ж / ну / шо ро¹бит' / во¹на сфа¹тила йі'йі і отп¹равила ў бол'ниці / ма¹ма по¹бачила / шо та¹койе ід'іло / нада заб'рат' же ж / жалко / і **папа н'ішоу¹** з¹нейу / заб'рау¹ц'у д'ітину / от¹дали йі'йі зам'іж / віростили / ўс'о / ід'іти / ў'нуки / н'іде н'іх'то не¹ д'іс' / н'іде н'іх'то н'і ко¹го не¹ бро¹сайе / ну і от¹ наша с'ім'іа / та і у¹с'і / с'ік'іко йа йіх з¹найу / не ки¹дають друг'о¹ друга / д'ітей не оста¹у¹л'айут' ў д'іт'домах / не¹ ки¹дають д'ітей / ў нас та¹кого не¹маіе / от шо-шо / ци¹гани д'ітей і л'убл'ат'. Цікаво, що інформант наголошує на тому, що її батько разом із матір'ю забирали дитину (племінницю) з пологового будинку. Цим підкреслено позитивну роль голови родини.

Поняття «сім'я» інформант не пов'язує з поняттям «відстань», адже своїх сестер та братів вважає членами великої родини й активно підтримує з ними близькі стосунки: у нас тут три сест¹ри і брат / у Мар'і упол'і / Кол'а тут брат і Райа / і Над'а жи¹ве / Йура / і ў До¹н'ецкой облас'т'і там три сест¹ри жи¹вут' / ў Дн'іпропет¹роўс'к'ій брат / і ў Запо¹рожж'і брат // ми / з'вон'ат' / ко¹н'ешно / йа ос' не¹даўно / у сест¹ри з'ат' і умер / н'ішоу на ро¹боту / моло¹дий / і у па¹у і умер / позво¹нили через час / ска¹зали / ід'іт' заб'р'іт' / і ўс'о / так йа ійз'дила ту¹да на похорони.

Важливу роль у родині інформанта відіграє сімейна ієрархія: ува¹жайут' с'таршого // от у нас у с'ім'іі була ма¹ма / на п'разники сій'і жалис'а ўс'і до ма¹ми // по¹том ма¹ми не¹ с'тало / брат // ўс'і ійіхали до б'рата с'таршого // от ш¹:ас ми у б'рата ўс'і і ў нас іш¹:е іе сест¹ра // і от у б'рата си¹дим п'ервий ден' / на у¹торий ден' ідем / до / там / де ма¹ма жи¹ла / там сест¹ра ш¹:ас / ту¹да до нейі ідемо // отак о¹це с'тарш'і у нас // с'тарший ў с'ім'іі / отак йо¹го долж'н'і с'духауц':а / нап¹р'ім'ер / шоб / ну / н'іх'то із ци¹ган не¹ ска¹зай / он гл'ан' он в'аша у йубк'і сто¹йіт' / та / мол' ў ш¹тан'ах на т'рас'і сто¹йіт' а¹бо дес' іш¹:е шо / отак / а¹бо там с'ра¹комом / рус'ким хло¹пцем / сто¹йіт' / он ц'і'луйеуц':а. Зауважимо, що мати взяла на себе роль голови сім'ї після того, як помер її чоловік, а до того роль головного або старшого належала батькові інформанта.

Людина сприймає та водночас оцінює навколишню дійсність, життя крізь естетичну, прагматичну, моральну й релігійну призми. І це маніфестовано в мовній особистості індивіда.

Акцентуємо на такій специфічній рисі індивіда Л. Таган, як ставлення до Бога.

Компонент ментально-ціннісної структури «Бог» посідає важливе місце у формуванні світоглядної позиції інформанта, його ставленні до інших. Не випадково лексему *Бог* помічаємо неодноразово в спонтанному мовленні досліджуваної особистості.

Описуючи відзначення свят, Л. Таган акцентує на традиціях, зокрема й на мовленнєвому етикеті: *проход'те с'їдайте / проход'те / с'їдайте // ўс'о / с'їдаємо за ст'іл / ну / от с'їдаємо за ст'іл / нос'їдали ўс'ї / у|с'їлис' за стол'ом // си|д'ат' / у|каждого |р'умочка на|лита / і от ми |каждий ўста|їе і |каже / ну дай Бог |добре.*

Наступний зв'язний текст частково ілюструє весільний обряд, який передбачає залучення людини до релігії: *п|росто же|лайут' / же|лайут' // же|лайу / шоб ти жи|ла ў |радост'і / і благопо|луч'її / шоб ти жи|ла ў б|рак'і / до ста л'ет / ў|м'ест'е / шоб там / і |д'етк'і / ну от |т'їна ота|кого / шоб вам ўс'ег|да з'ел'оний св'ет св'їтиў / от і да / а од|на була на с|вад'б'і і перепутала / і |каже / шоб вам ўс'їг|да буў к|расний св'ет / |каже // ну по|путала / шо // благослоў|л'ат' / йак благослоў|л'айут' / о|це ж / і|конами і / і о|це ж прис|казуйут' йїм / шоб же ж вам з'їл'оний св'ет буў / шоб ви жи|ли до ста л'ет / ў |радост'і / |папу й |мату пон'їмали / і / ну о|так.*

Обряд народження дитини також містить звернення до Бога: *|рожен'їца с|каже / с|лава |Богу / |Господ'ї / |вштупос' / а по|том у|же то|б'ї з|вон'ат' і |кажут' / поздраў|л'айу те|бе з |сином // хай рос|те ш':ас|ливий / здо|ровий / на |радос'т' бат'|кам.*

Здавна цигани вірили в силу слова. Тому в окремих мовних конструкціях можна помітити певну сакральність. Цю особливість засвідчено в такому фрагменті тексту (інформант пояснює, як він висловлює невдоволення): *Бог с то|бой / і ўс'о / ни же|лайем / ни мат'у|каєм / ни же|лайем н'ї|чого по|ганого / п|росто Бог с то|бойу / |Господи / ни даў / не" |нада / ўс'о.* Як бачимо, конструкція *Бог с то|бой* (*Бог с то|бойу*) має прихований зміст: мовець ніби натякає (і, можливо, деякою мірою сподівається) на те, що Бог покарає кривдника.

Аналізуючи зв'язний текст, спостерігаємо й віру мовлянина в силу молитви. Так, на запитання «Якщо у Вас горе, які Ви використовуєте слова?» Л. Таган відповідає: *їа йїм ка|жу / н'ї|чого страш|ного / з|начит' так |нада / ў|сл'едуш':ий раз / це з|начит' та|ка поло|са п'їшла // ў|сл'едуш':ий |буде / п|рийде |б'елайа поло|са / шо ти з|д'елайеш / раз у|же так слу|чайец':а / по|молис':а і ўс'о.*

Висновки. Розглянутий матеріал засвідчив специфічне смислове навантаження понять, які об'єднує ментально-ціннісна структура діалектоносія. Безпосередній вплив на наповнення цих понять мають внутрішній світ, система цінностей і культурно-соціальне оточення мовця. Подальше студіювання мовлення згаданого інформанта має широкі перспективи, зокрема, необхідно здійснити характеристику рис мовлення особистості, порівняльний аналіз діалектних текстів, записаних від Л. Таган та інших носіїв говірки (різних вікових категорій) зазначеного населеного пункту, в контексті смислового наповнення понять, які виступають сегментами ментально-ціннісної структури. Такий підхід дозволить найбільш глибоко висвітлити процес когнітивної діяльності, ціннісні орієнтири й духовну культуру досліджуваної говіркової особистості. Передбачено подальший запис спонтанного мовлення інформанта в окремих ситуаціях спілкування, вивчення різних рівнів реалізації особистості діалектоносія, який акумулював риси двох культур (опис вербально-семантичного, лінгвокогнітивного й прагматичного рівнів).

Література:

1. Глібчук Н.М. Ідіолект Парасковії Павлюк крізь призму діалектних текстів. *Діалекти в синхронії та діахронії: текст як джерело лінгвістичних студій* / відп. ред. П.Ю. Гриценко. Київ : КММ, 2015. С. 60–74.
2. Гынгазова Л.Г. Образное отражение мира как типологическая черта диалектной языковой личности. *Діалекти в синхронії та діахронії: загальнослов'янський контекст* : тези доповідей міжнародної конференції / за ред. П.Ю. Гриценка ; Ін-т укр. мови НАН України. Київ : КММ, 2014. С. 155–159.
3. Демчик І.Л. Явище синонімії у мовленні представника східнословобожанської говірки (на матеріалі с. Шувльгінка Старобільського району Луганської обл.). *Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія «Лінгвістика і літературознавство»* : міжвузівський зб. наук. статей / гол. ред. В.А. Зарва. Бердянськ : БДПУ, 2011. Вип. XXIV. Ч. 1. С. 541–548.
4. Зубова Н.Н. Языковая личность жительницы Русского Севера: опыт вербально-семантического, лингвокогнитивного и прагматического описания : дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.01. Вологда, 2017. 209 с.
5. Иванцова Е.В. О типологических особенностях языковой личности диалектоносителя. *Діалекти в синхронії та діахронії: загальнослов'янський контекст* : тези доповідей міжнародної конференції / за ред. П.Ю. Гриценка ; Ін-т укр. мови НАН України. Київ : КММ, 2014. С. 189–193.
6. Иванцова Е.В. Феномен диалектной языковой личности : монография. Томск : Изд-во Томского ун-та, 2002. 312 с.
7. Лютикова В.Д. Языковая личность: идиолект и диалект : автореф. дисс. ... докт. филол. наук : 10.02.01. Екатеринбург, 2000. 42 с.
8. Прокофьева Е.В. Диалектная языковая личность на Алтае : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.01. Барнаул, 2012. 21 с.
9. Санченко Є.М. Елітарна мовна особистість: від діалектних витоків до літературної мови : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Луганськ, 2009. 21 с.

Анотація

**В. ДВОРЯНКІН, С. КОЛОМІЄЦЬ. ДО ПИТАННЯ ПРО МЕНТАЛЬНО-ЦІННІСНУ СТРУКТУРУ
В МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ СУЧАСНОГО ДІАЛЕКТНОСІЯ**

У статті схарактеризовано специфіку ментально-ціннісної структури в мовній картині світу конкретної мовної особистості, що формувалася на базі двох культур – циганської та української. Низку компонентів (Я – ДІМ – СІМ: Я – БОГ) ментально-ціннісної структури в мовній картині світу обраного діалектоносія простудійовано на матеріалі зв'язних текстів, що зафіксовані впродовж 2017–2018 років у східностеповій говірці села Покровське Мангуського району Донецької області й становлять важливий складник віртуальної фонотеки мовлення українськомовної циганки Таган Лїлії Миколаївни, яка є вихідцем із Середньої Наддніпряни.

Ключові слова: українські східностепові говірки, діалектний текст, мовна картина світу, діалектна мовна особистість, ментально-ціннісна структура.

Summary

**V. DVORIANKIN, S. KOLOMIETS. TO THE PROBLEM OF THE MENTAL-VALUE STRUCTURE
IN THE LINGUAL PICTURE OF THE WORLD OF A MODERN DIALECTAL SPEAKER**

The article focuses on the special relevance of the linguopersonologic direction in the field of language learning. It is no coincidence that a particular dialectal linguistic personality and its idiolect, which is undoubtedly best reflected in the dialectal text, causes a considerable interest among scholars. It was emphasized that the study of the given problem makes it possible to highlight not only the specifics of the speech of the dialectal speaker at different levels (phonetic, morphological, syntactic, lexical), but also to learn the linguistic picture of the world of the dialectal linguistic personality.

Characterized by the peculiarities of the mental-value structure in the language picture of the world of a particular linguistic personality, which was formed on the basis of two cultures – Gypsy and Ukrainian. A number of components (I – HOUSE – FAMILY – GOD) of the mental-value structure in the linguistic picture of the world of the selected dialectal bearer has been used in the material of the coherent texts recorded during 2017–2018 in the Eastern Steppe dialects of Pokrovsky village, Manhush district, Donetsk region and constitutes an important component of the virtual speech of Ukrainian-speaking gypsy Tahan Liliia Mykolaivna, a native of Middle Dnieper.

The further study of the informant mentioned, has broad prospects, in particular, a comparative analysis of dialectal texts written from L. Tahan and other speakers of the above-mentioned settlement is necessary in the context of the semantic filling of concepts that serve as segments of the mental-value structure that most fully reflects the process of cognitive activity, outlines the value orientations, reflects the spiritual culture of the studied dialectal personality. This gives reason to assert the necessity for a comprehensive characterization of the linguistic personality of the middle age, which involves further recording of the spontaneous speech of the informant in different situations of communication, a description of the various levels of realization of the dialect speaker personality, which accumulate the traits of two cultures (a detailed study of verbal-semantic, linguocognitive and pragmatic levels).

Key words: Ukrainian Eastern Steppe dialects, dialectal texts, linguistic picture of the world, dialectal linguistic personality, mental-value structure.

Міністерство освіти і науки України
Ministry of Education, Science of Ukraine

Херсонський державний університет
Kherson State University

ПІВДЕННИЙ АРХІВ
PIVDENNIY ARKHIV

(Збірник наукових праць. Філологічні науки)
(Collected papers on Philology)

Випуск — LXXVII
Issue

Херсон — 2019
Kherson

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації, серія КВ № 7937, зареєстровано 29.09.2003.

Збірник наукових праць «Південний архів (філологічні науки)» є фаховим виданням на підставі Наказу МОН України № 1604 від 22.12.2016 року (додаток № 9)

Журнал включено до наукометричної бази даних Index Copernicus (Республіка Польща)

Затверджено відповідно до рішення вченої ради Херсонського державного університету» (протокол № 8 від 25.03.2019 р.)

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Льїнська Н.І. – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри світової літератури та культури імені проф. О. Мішукова Херсонського державного університету.

ЗАСТУПНИК ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА:

Омельчук С.А. – доктор педагогічних наук, доцент, проректор із наукової роботи Херсонського державного університету.

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР:

Клімчук О.В. – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри світової літератури та культури імені проф. О. Мішукова Херсонського державного університету.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Белехова Л.І. – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри англійської мови та методики її викладання Херсонського державного університету;

Бондарева О.Є. – доктор філологічних наук, професор, проректор з науково-методичної роботи та розвитку лідерства Київського національного університету імені Бориса Грінченка;

Заболотська О.О. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри англійської мови та методики її викладання Херсонського державного університету;

Кормілов С.І. – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри історії новітньої літератури та сучасного літературного процесу Московського державного університету імені М.В. Ломоносова;

Корнієнко О.О. – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри російської та зарубіжної літератури Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова;

Силантьєва В.І. – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри зарубіжної літератури Одеського національного університету імені І.І. Мечникова;

Ройтер Т. – доктор філологічних наук, професор Інституту славистики Альпен-Адрія університету (Клагенфурт, Австрія);

Романова Н.В. – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри німецької та романської філології Херсонського державного університету;

Руденко Л.М. – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри слов'янської філології Херсонського державного університету;

Сакре Н. – кандидат філологічних наук, викладач університету Рене-2 (Франція);

Тропіна Н.П. – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри слов'янської філології Херсонського державного університету.

Офіційний сайт видання: www.pa.stateuniversity.ks.ua

Південний архів. Філологічні науки: Збірник наукових праць. Випуск LXXVII. – Херсон: ХДУ, 2019. – 94 с.

© ХДУ, 2019

ISSN 2663-2691 (print)

ISSN 2663-2705 (online)

DOI 10.32999/ksu2663-2691

Certificate on state registration of printed mass medium, series KV № 7937, registered on 29.09.2003.

Collection of Scientific Papers “Pivdenniy Arkhiv (philological sciences)” is a professional publication under the Order of the MES of Ukraine № 1604 on 22.12.2016 (Appendix № 9)

The journal is included in scientometric database Index Copernicus (the Republic of Poland)

Approved by the Decision of Academic Council of Kherson State University (protocol № 8, March, 2019)

EDITOR DIRECTOR:

Ilinska N.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor, Head of the Chair of World Literature and Culture named after Prof. O. Mishukov of the Kherson State University.

DEPUTY CHIEF EDITOR:

Omelchuk S.A. – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Pro-rector of Research Activities of the Kherson State University.

EXECUTIVE SECRETARY:

Klimchuk O.V. – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Chair of World Literature and Culture named after Prof. O. Mishukov of the Kherson State University.

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Bieliekhova L.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor, Professor of the Chair of English Language and Methods of Teaching of the Kherson State University;

Bondareva O.Y. – Doctor of Philological Sciences, Professor, Pro-rector of Research and Methodic Activities and Leadership Development of Borys Grinchenko Kyiv National University;

Zabolotska O.O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Chair of English Language and Methods of Teaching of the Kherson State University;

Kormilov S.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor, Professor of the Chair of History of Modern Literature and Current Literary Process of Lomonosov Moscow State University;

Korniienko O.O. – Doctor of Philological Sciences, Professor, Head of the Chair of Russian and Foreign Literature of the National Pedagogical Dragomanov University;

Sylantieva V.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor, Head of the Chair of Foreign Literature of Odessa National University named after I.I. Mechnikov;

Reuther T. – Doctor of Philological Sciences, Professor of the Institute of Slavonic Studies of the Alpen-Adria University Klagenfurt (Republic of Austria);

Romanova N.V. – Doctor of Philological Sciences, Associate Professor, Professor of the Chair of Romanic and Germanic Philology of the Kherson State University;

Rudenko L.M. – Doctor of Philological Sciences, Professor, Professor of the Chair of Slavic Philology of the Kherson State University;

Sacre N. – Candidate of Philological Sciences, Lecturer at Rennes 2 University (Republic of France);

Tropina N.P. – Doctor of Philological Sciences, Professor, Professor of the Chair of Slavic Philology of the Kherson State University.

Official website of edition: www.pa.stateuniversity.ks.ua

Pivdenniy Arkhiv. Philology: Collected papers. Issue LXXVII. – Kherson: Kherson State University, 2019. – 94 p.

© KSU, 2019

ЗМІСТ

1. УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА

В. Атаманчук. ХУДОЖНІ ФОРМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ СВІДОМОСТІ ГЕРОЯ У ДРАМАТИЧНІЙ ПОЕМІ ІВАНА КОЧЕРГИ «СВІЧИНЕ ВЕСІЛЛЯ»	8
В. Дворянкін, С. Коломієць. ДО ПИТАННЯ ПРО МЕНТАЛЬНО-ЦІННІСНУ СТРУКТУРУ В МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ СУЧАСНОГО ДІАЛЕКТОНОСІЯ	13
Т. Іртуганова. НАРАТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ ОПОВІДАНЬ-МІРАКЛІВ У «РУНІ ОРОШЕНОМУ» ДИМИТРИЯ ТУПТАЛА.....	17
О. Крижко. ДЕНОТАТИВНА І КОНОТАТИВНА СПЕЦИФІКА ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ІЗ ЗООНІМНИМ КОМПОНЕНТОМ ЯК ЗНАКІВ ВТОРИННОЇ НОМІНАЦІЇ.....	22
Х. Макарадзе. ІДЕОЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС РОМАНУ ІВАНА БАГРЯНОГО «САД ГЕТСИМАНСЬКИЙ» ТА ОДНОЙМЕННОГО ФІЛЬМУ Р. СИНЬКА	26

2. ЛІТЕРАТУРА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Ю. Глюдзик. ОСОБЛИВОСТІ ПОЕТОНІМІЇ ЛІТЕРАТУРНОГО ЖАНРУ ФЕНТЕЗІ.....	32
Н. Долга. ОСОБЛИВОСТІ ЛІТЕРАТУРИ АНГЛІЙСЬКОГО НЕОРОМАНТИЗМУ: ПЕРЕХІДНІСТЬ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА.....	35
A. Muntian, I. Shpak. A SECRET HISTORY: CHARACTER ANALYSIS.....	41

3. РОМАНСЬКІ, ГЕРМАНСЬКІ ТА СХІДНІ МОВИ

Ю. Любимова. МОДАЛЬНІ МОДИФІКАТОРИ ЯК КЛЮЧОВІ ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ МОДАЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ.....	46
--	----

4. ПОРІВНЯЛЬНЕ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

В. Коротєєва. СЕМАНТИКА ТА ПОЕТИКА МОТИВНОЇ СТРУКТУРИ МІФОЛОГЕМИ ПОВІТРЯ В ЛІРИЦІ В. СТУСА ТА А. ТАРКОВСЬКОГО	52
--	----

5. ЗАГАЛЬНЕ МОВОЗНАВСТВО

S. Ostapenko, H. Udovichenko. LINGUOCULTURAL APPROACH TO LANGUAGE LEARNING AND COGNITIVE LINGUISTICS AS BASIC NOTIONS OF MODERN LANGUAGE STUDIES.....	60
--	----

6. ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНЕ, ТИПОЛОГІЧНЕ МОВОЗНАВСТВО

A. Faramazov. SIMILAR WORDS AND THEIR EXPLANATION IN DIFFERENT SYSTEMATIC LANGUAGES.....	68
---	----

7. ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

M. Aloshyna. METHODOLOGY OF 'CULTURAL TURN' IN MODERN TRANSLATION STUDIES AND PROBLEMS OF ADEQUACY IN TRANSLATION	72
--	----

О. Голуб. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ПРЕЦИЗІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ.....	76
О. Пефтієва, В. Газібагандова. ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В РОМАНІ «МІСЯЧНИЙ КАМІНЬ» УІЛКІ КОЛЛІНЗА	80
Д. Приймак. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ІТАЛІЙСЬКИХ ПРАВНИЧИХ ТЕРМІНІВ <i>AMMINISTRATORE DI SOSTEGNO, TUTORE, CURATORE</i> Й ДОТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	85

РЕЦЕНЗІЇ

Н. Чухонцева. НОВА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ЩОДЕННИКА ОЛЕКСАНДРА КОШИЦЯ «З ПІСНЕЮ ЧЕРЕЗ СВІТ» (РЕЦЕНЗІЯ НА КНИГУ “OŁEKSANDR KOSZYC I JEGO DZIENNIK “Z PIEŚNIĄ PRZEZ ŚWIAT”; REDAKCJA NAUKOWA WALENTYNA SOBOL”)	92
--	----